

ANKARA ÜNİVERSİTESİ PEYZAJ MİMARLIĞI
BÖLÜMÜ

BAHÇE ve PEYZAJ SANATI TARİHİ dersi

Rönesans ve barok bahçeleri

Doç.Dr. Aysel Odabaş Uslu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ
BAHÇE VE PEYZAJ SANATI TARİHİ

- İtalyan Rönesans bahçeleri,
- Fransız Barok bahçeleri,
- Avrupa'ya etkileri
- Örnekler

Döneme ilişkin temel kavramlar

- Rönesans
- Grotto,
- Basquet-bosket
- Broderi
- Balusturat
- Barok
- Versay Sarayı
- Le Notre

Rönesans; 13. yy. sonları - 16. yy'a kadar insanların cehalet, dini baskılar, batıl inanışlar, harp karışıklıkları, salgın hastalıklar içinde geçen hemen hemen on asırlık ortaçağın karanlık devrinden sıyrılıp, fert olarak kendisini ve yeteneklerini idrak ettiği ve dünya ile ilişkilerini çözümlediği bir yeniden doğuş devridir.

Hieronymus Bosch's triptych, *The Garden of Earthly Delight*...may take a while to download.

Rönesans döneminde, Antik Yunan-Roma kültürünün yeniden canlandırılması, yaşama sevinci, akılcılık, insancılık ilkelerini benimseyen bir edebiyat ve kültür akımı olan HÜMANİZM ortaya çıkmıştır.

Resmeden: Giotto Di Bondone(1267-1337)

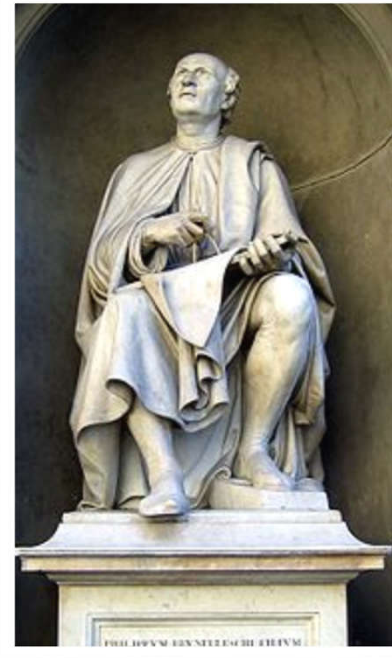

Atina'da bir okul
Resmeden: RAFAELLO(1483-1520)

Ortaçağ'da dînî baskı altında yaşayan sanat ve ilim adamları, bu akım ile doğaya da ilgi duymaya ve çeşitli sanat dallarında günümüze kadar önemini devam ettiren eserler vermeye başlarlar.

Francesco Petrarca(1304-1374)

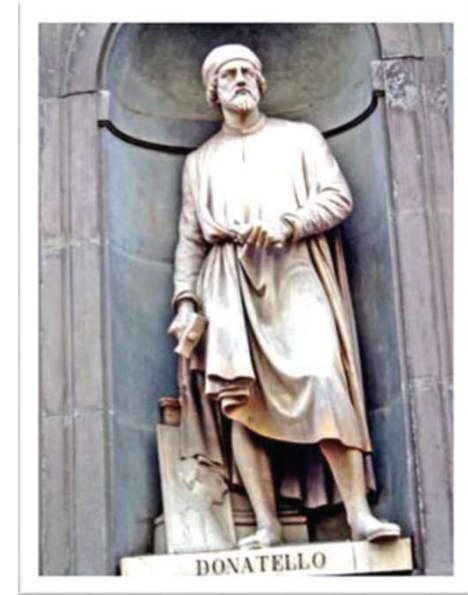

Filippo Brunelleschi(1377-1446)

Rönesansın İtalya'da beklenmedik bir çiçek gibi açmasında , XIV. ve XV. asrın başlarında yaşamış olan ve bu döneme kadar zanaatçi olarak görülen yazarların, ressamların ve ünlü mimar Brunelleschi'nin büyük etkisi olmuştur.

Dante Alighieri (1265 - 1321)

Donatello (1386-1466)

(1313-1375)

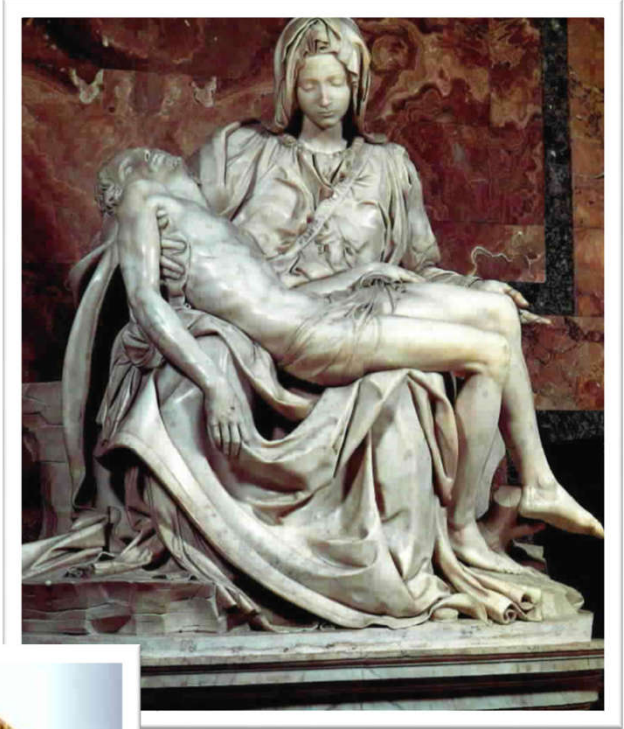

Boccaccio (yazar ve şair) , kır manzaralarının kendisini nasıl etkilediğini , pastoral hikayelerinde dile getirmiştir.

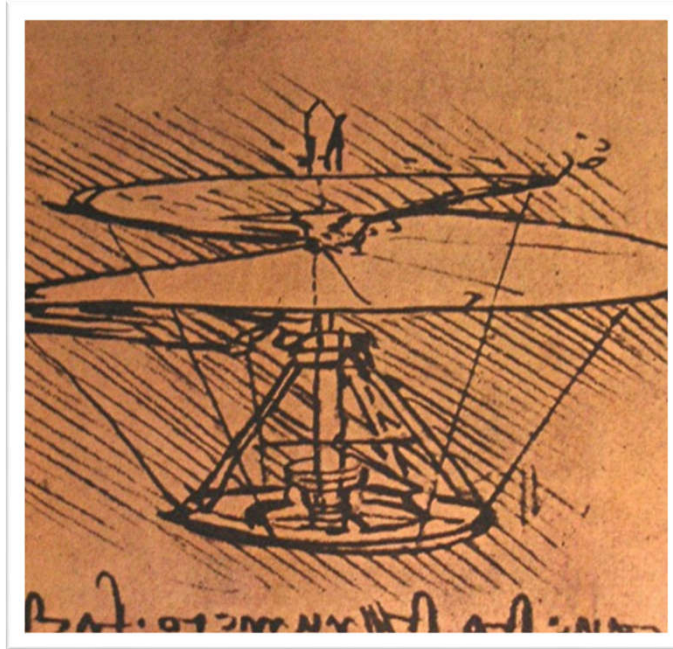

Michelangelo Buonarroti
(Ressam, heykeltıraş, mimar ve şair)
(1475-1564)

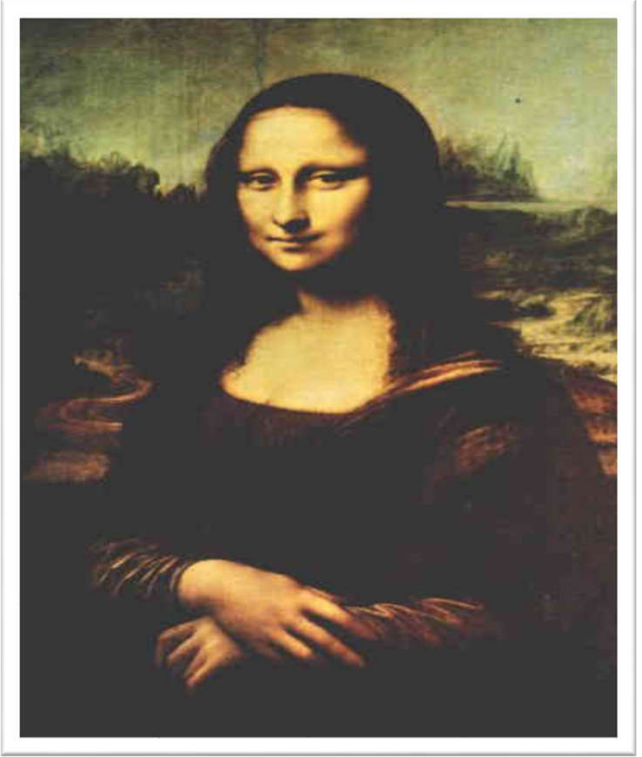

(1452 - 1519)
Leonardo Da Vinci
(mimar,mühendis,matematikçi,
müzisyen,heykeltıraş,ressam)

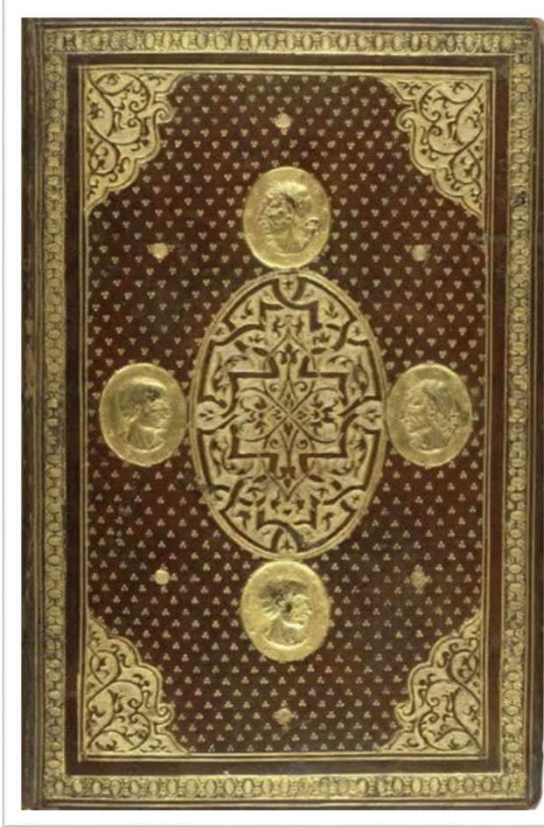
Leonardo'nun Helikopter modeli

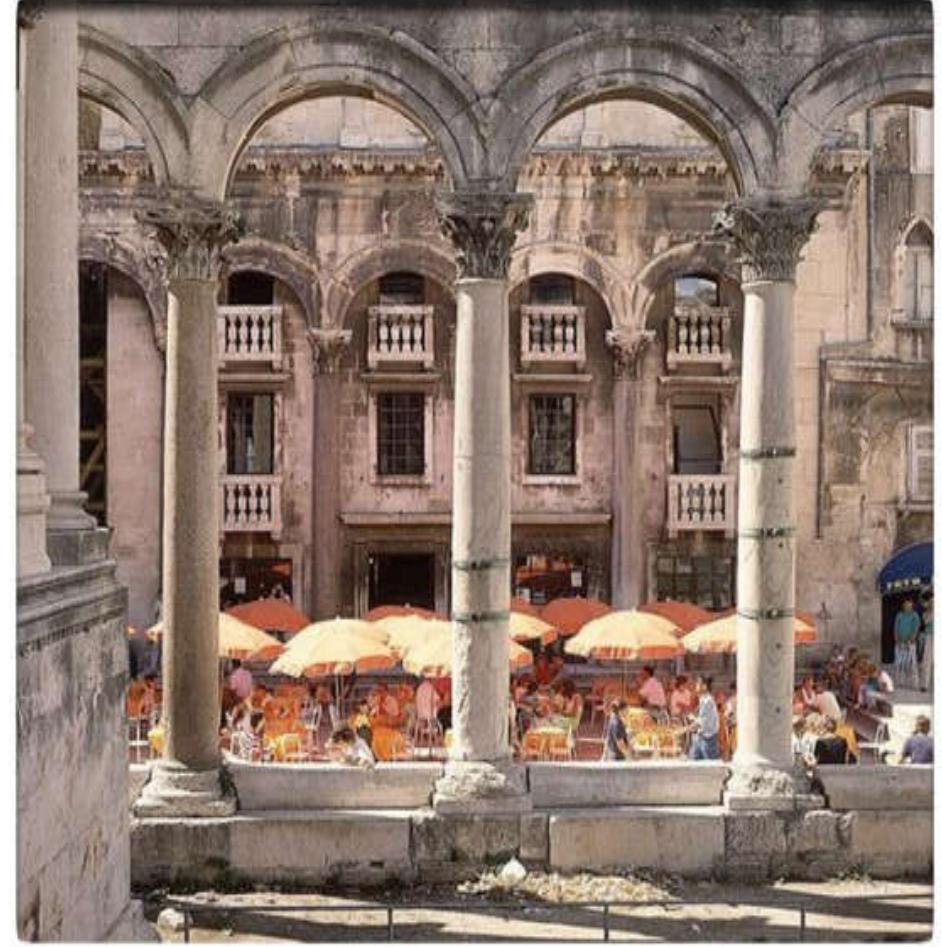
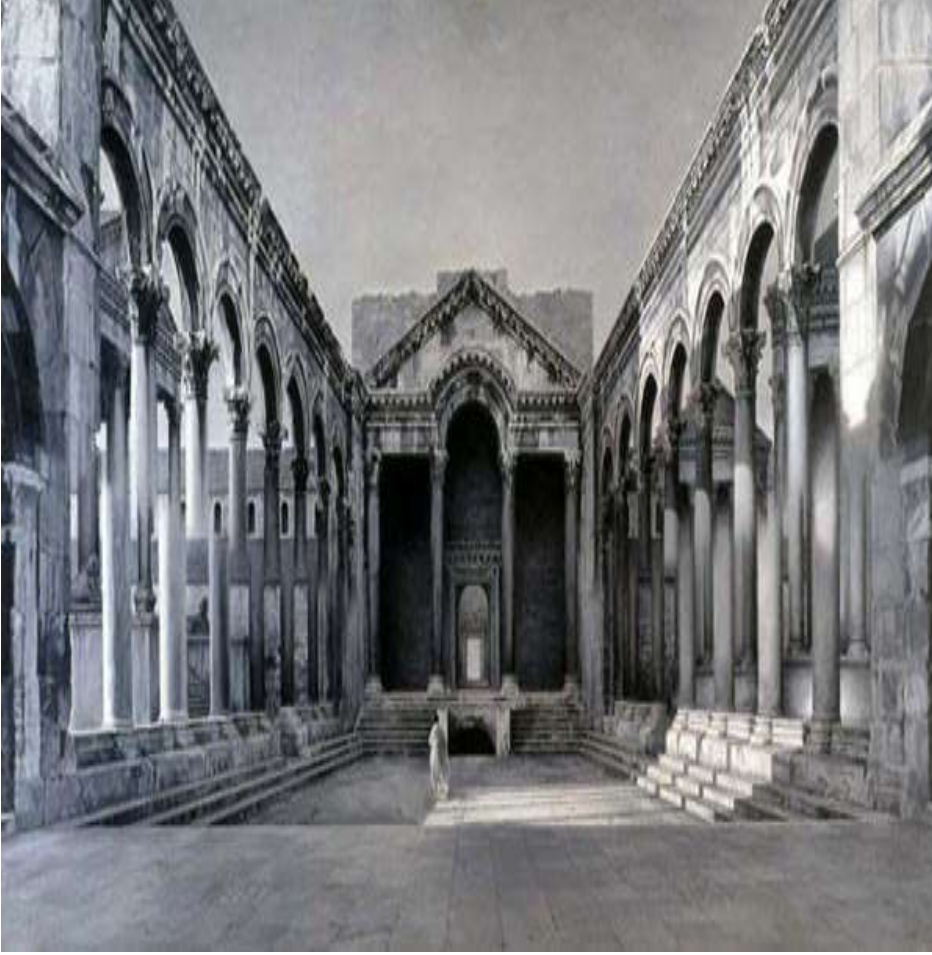
Mona Lisa

Petrarch (1304-1374)

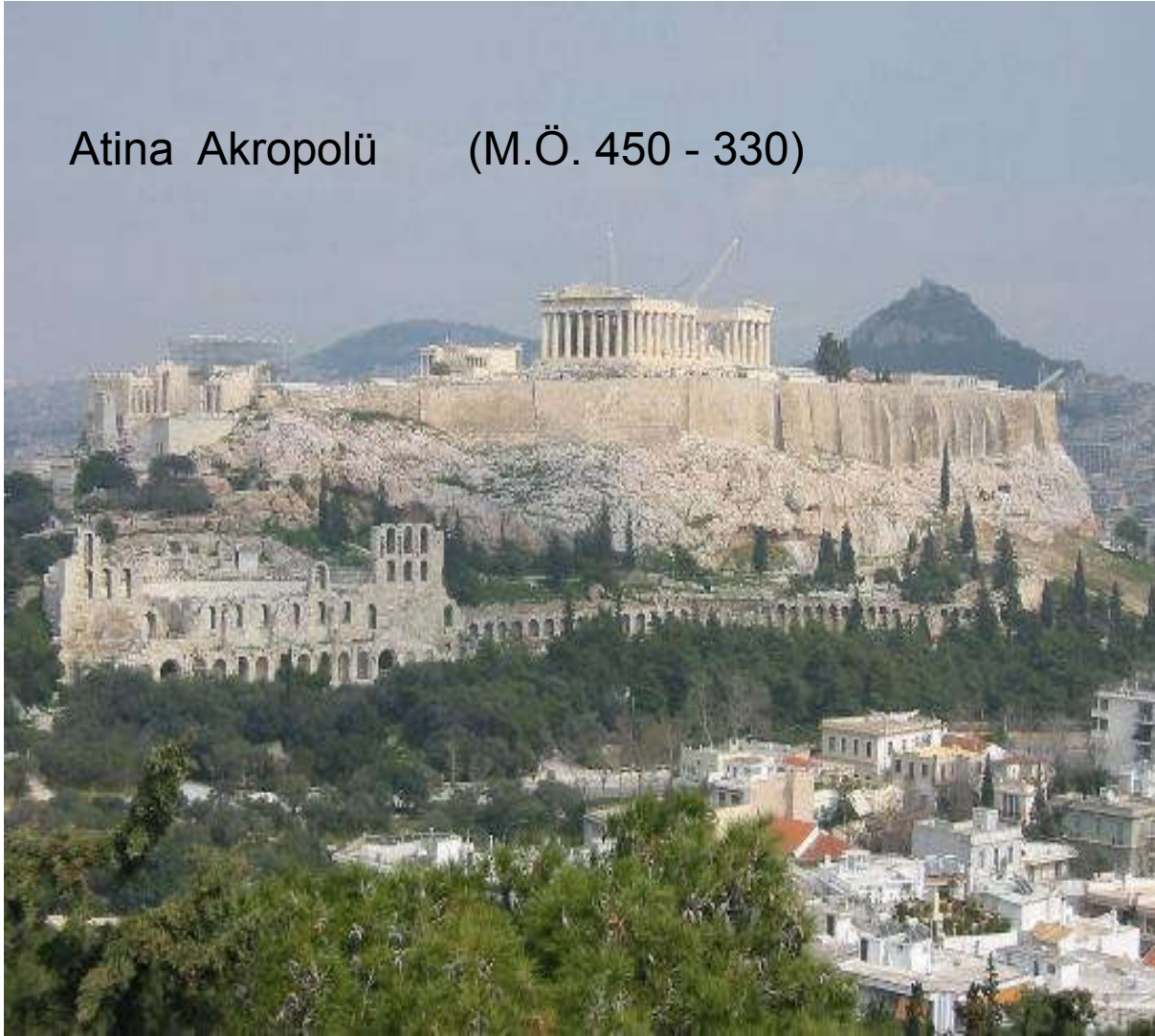

Petrarch'ın ``Tabiatın Özellikleri`` adlı eseri, tasvir sanatının bir şaheseri sayılabilir. Tabiatla oyalanma Petrarch'ın en kuvvetli entelektüel yönü olmuş ve rönesans bahçelerinin doğuşunda gerçekten çok büyük rolü olmuştur.

İtalya Rönesans bahçelerinin kökenini Eski Yunanistan'da aramak gerekir. Yunanistan'da peristil olarak bilinen avlular ; tüm odaların oraya açıldığı ve açık hava mekanı olarak kullanılan bir yerdir.

Atina Akropolü (M.Ö. 450 - 330)

Bahçe ; insana ve ruhuna hitap eden karakterini
İlk defa Eski Yunanistan'da kazanır. Bu özelliği ile de hem Mısır hem de Asurluların
bahçe tarzından farklılık gösterir.

Agora – İzmir (M.S. 2. yüzyıl)

Eski Romalılar villa bahçeleri için Yunanistan'dan çokça örnek almışlardır. Romalıların bahçe düzenlemesinde daha sonra yaptıkları değişimler de batı aleminin bahçeleri üzerinde etkili olmuştur.

14. yy. nin sonlarında İtalya'nın kuzeyindeki ülkelerin asilleri şehirden uzakta, iyi korunmuş kalelerde ; yüksek rütbeli din adamları ise yüksek duvarlarla çevrili manastırlarda yaşarlarken, İtalya can ve mal güvenliği bakımından son derece emniyetli bir siyasi ortam içinde bulunuyordu.

San Miniato - Floransa (1013)

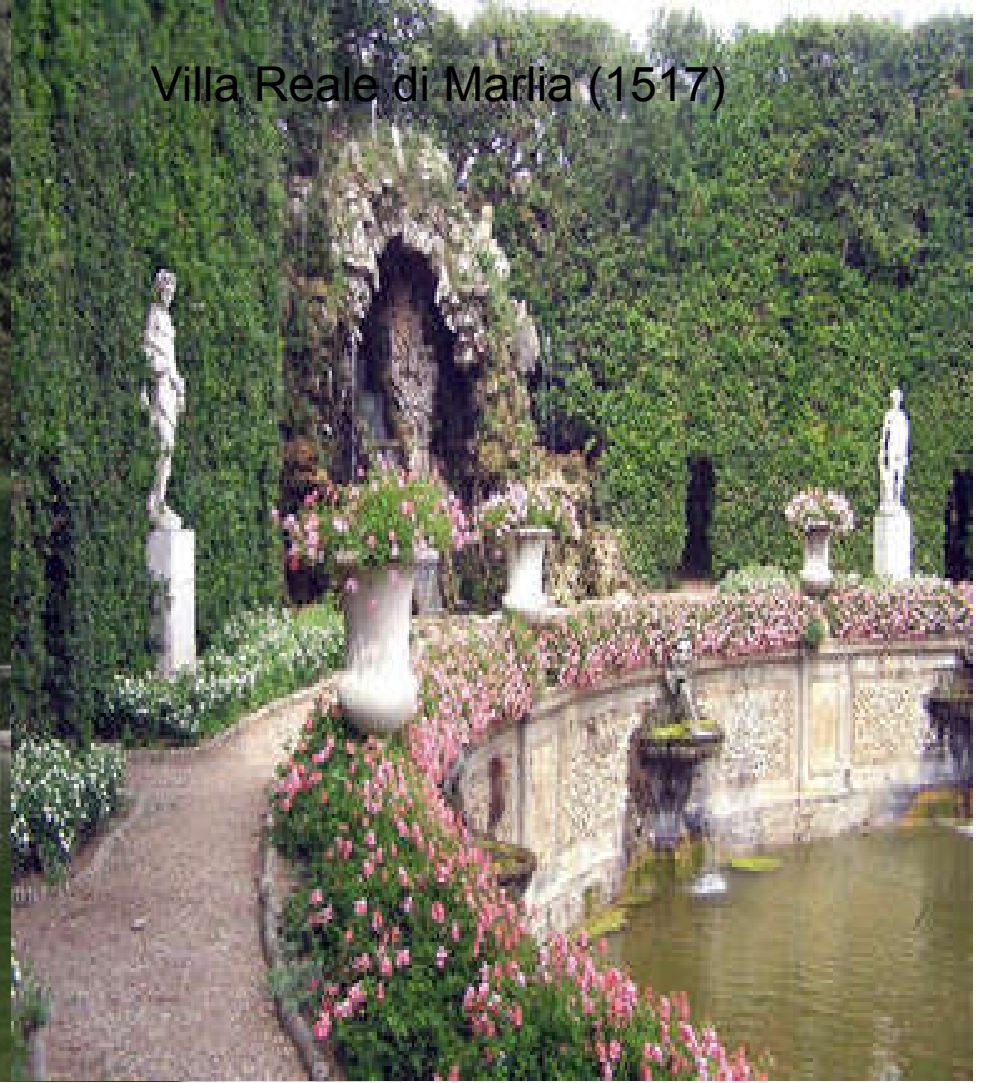

İleride olabilecek bir savaş ihtimaline rağmen insanlar şehir duvarları dışında da yaşıyorlardı. İşte bu da ilk Rönesans kır villalarını ortaya çıkarmıştır.

Villa Reale di Marlia (1517)

Villa Reale di Marlia (1517)

Kültür ve zenginliğin artışıyla birlikte Villa sevgisi ve merakı da artmış ve villalar güzel bahçeleriyle huzur ve sessizliğin bulunacağı yaşam alanları olarak değer kazanmışlardır.

Rönesans ; İtalya'da özellikle Floransa ve çevresinde merkezileşmiş ve bu şehir devrin en zengin sanat, kültür ve ticaret merkezi olmuştur.

Villa Medici (15.yy)

İlk Rönesans villaları, başlangıçta şehrin kale duvarları ötesindeki yakın çevrede ve düz arazi üzerine inşa edilmişlerdir ancak bazı salgınlar ve kaygılardan sonra villalar yavaş yavaş tepelere, manzaraya hakim bölgelere çekilmiştir.

Mantua - Po Vadisi (11.yy)

Floransa'nın morfolojik yapısı, Arno nehrini çevreleyen amfi tiyatro şeklindeki arazi ve yuvarlak tepeler ; villaların sırtlarda şeffaf bir atmosfer içinde, harikulade bir görüş imkanına sahip olmasına olanak sağlamıştır.

Villa Medici (15.yy)

Villa Petraia

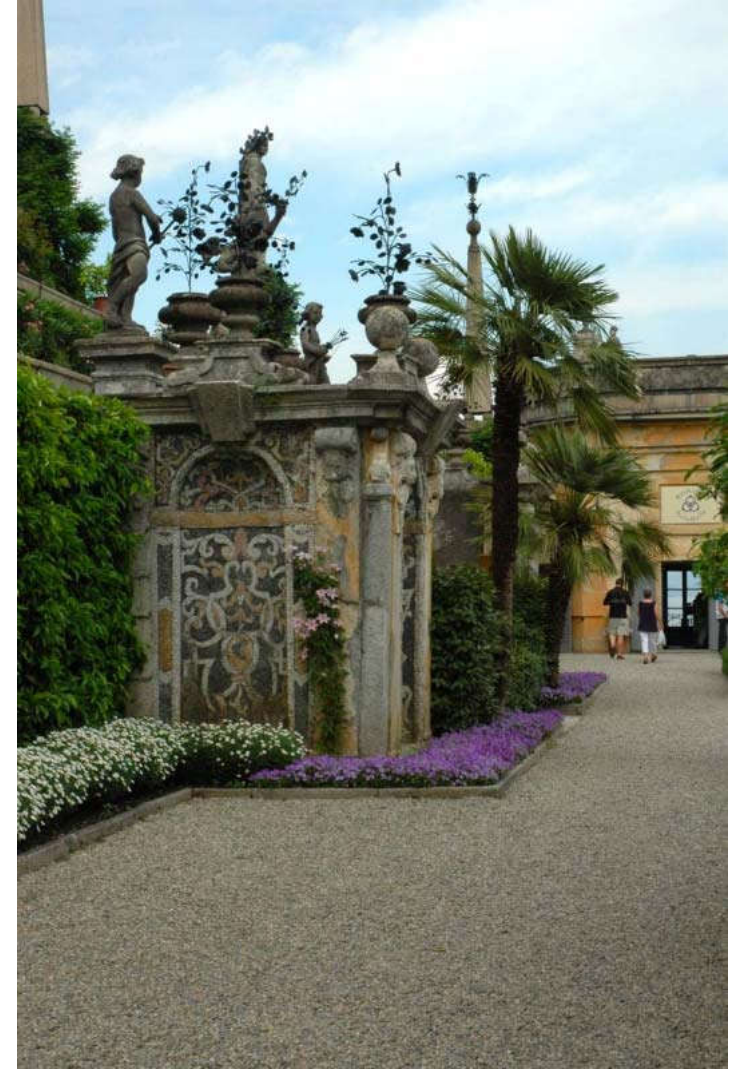
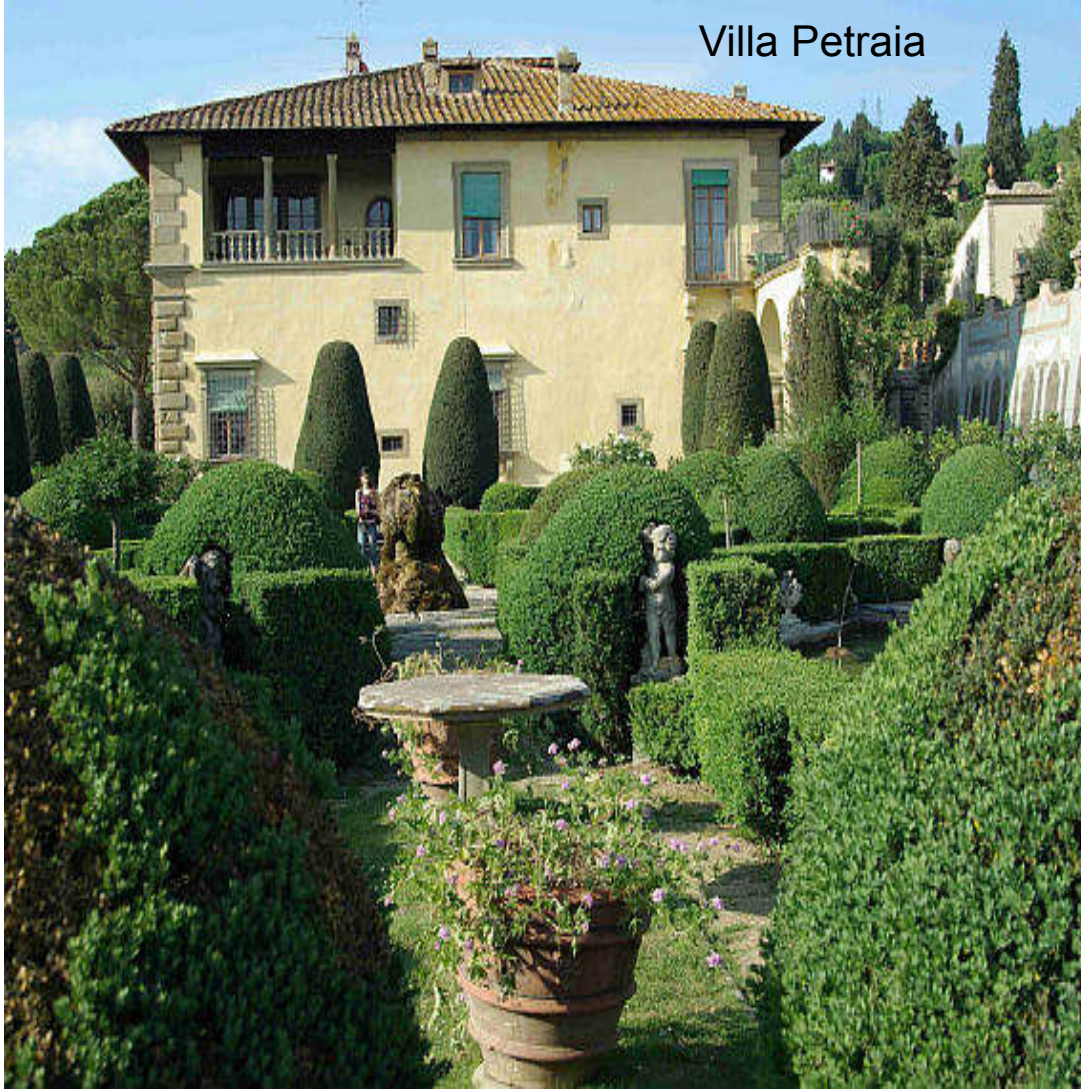

15. yy ressam ve yazarlarına ilham kaynağı olan bu zarif sade yapılar teraslarıyla çevreye çok uyumlu bir şekilde bağlanmıştır.

Villa San Michele

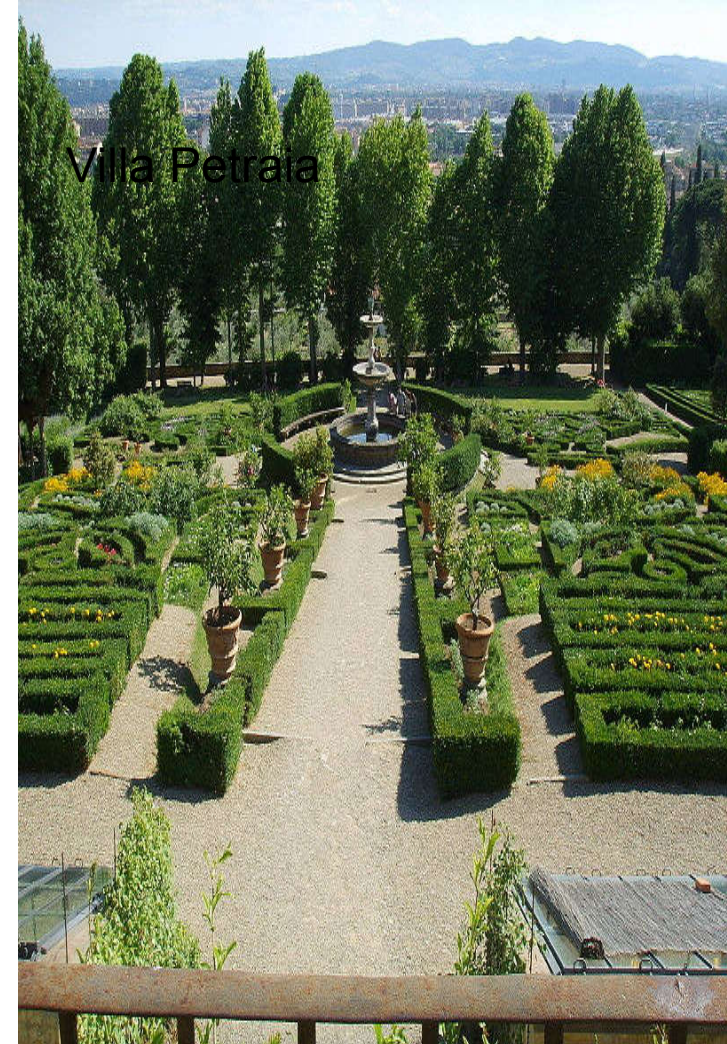
Binaların mimari özelliği ile arazinin tesviye eğrileri arasındaki bağlantının kurulmasında ; teraslar, duvar ve basamaklar etkili olmuştur. Yani topografik açıdan zor olan şartlar usta bir mimariyle alt edilmiş ve görsel anlamda alandaki uyum sağlanmıştır.

Rönesans bahçe sanatı esasında Floransa'da başlamış ve daha sonra Roma'da zirve yapmıştır ancak esas Rönesans ruhu Floransa'daki ilk örneklerde bulunmaktadır.

İtalyan Rönesans bahçeleri, gelişimlerine ve özelliklerine göre genel olarak **üç devre ayrılır**. Bu devirler Rönesans bahçelerinin doğuşundan Barok etkisi altında kaldığı zamana kadar geçen çeşitli gelişimleri içerir.

Bu devirler şunlardır ;

BİRİNCİ DEVİR:

1450 - 1503 yılları arasındaki devirdir. Alberti'nin yazıları ile başlayıp Roma'da Bramante'nin yapmış olduğu Belvedere ile son bulur. Bunlar genellikle Floransa Villaları'dır.

İKİNCİ DEVİR: 1503-1573

Belvedere'nin yapımı ile başlar ve en ünlü İtalyan bahçe mimarı Vignola'nın ölümü ile son bulur.

«Mimarlar Devri « de denilebilir.

ÜÇÜNCÜ DEVİR:

1573 - 1775'e kadar devam eden uzun bir düşüş devridir. Napoli'nin kralı Caserta ile son bulur. Bahçede Barok eğiliminin kuvvetli etkisi göze çarpar.

RÖNESANS DÖNEMİ BAHÇELERİNİN ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

1. Dönem (1450-1503) Floransa Dönemi	2.Dönem (1503-1573)Roma bahçeleri-mimarlar devri	3.Dönem (1573- 1775)İleri Rönesans
Yer seçiminde manzaraya hakimiyet kesin	Manzaraya hakimiyet önemli değildir.	Manzara düşünülmez
Bina-bahçe ilişkisinde proporsiyon vardır	Bina-bahçe ölçüleri büyümekle birlikte proporsiyon vardır	Bahçe çok büyümüş ölçü kaçmıştır
Bahçede formal bir düzen vardır; ancak mutlak olmayan bir aks ve simetri söz konusudur	Bahçe formaldır, merkezi aks ve simetri kesindir.	Bahçe formaldır. Kesin merkezi aks var, simetri düz ve dik çizgiler yanında radyal yollarla sağlanmaktadır.
Heykel bahçede ölçülü kullanılmıştır	Bahçe klasik heykel müzesi haline getirilmiştir	Çok sayıda heykel vardır. Fokal noktalarda ağırlıklı olarak kullanılmıştır.
Teraslar, duvar, basamak gibi mimari detaylar ölçülü ve fonksiyoneldir. Portiko ve pergolalar sadedir.	Bahçede mimari detaylar dominantır.	Mimari detaylar en üst düzeyde taş işçiliğinde gotik de olduğu gibi kıvrılıp bükülmektedir.
Su kullanımı İspanya İslam bahçelerinden esinlenerek hareketli, musikili havuzlar yauvarlak, üç kademeli, grottolarda heykel ve su görülür.	Su, geniş yüzeyler halinde ve gösteriye olanak sağlayacak biçimde kullanılmıştır.	Su kullanımı geniş ve büyük havuzlarda olmakla birlikte süslü kanal, havuz ve kaskatlarda barok etkisi görülür.
Bitki kullanımı genelde herdemyeşil, renk geometrik parterlerde dikilmiş çiçeklerle sağlanır ve bina yakınında bulunur.	Herdemyeşil bitkiler kullanılır. Heykellere fon oluşturmak amacı ile bitkisel duvar yapılır. Topiori vardır. Çiçekli bitki pek kullanılmaz. Bosket adı verilen yapay orman merkezi aksın sonunda yer alır.	Herdemyeşil bitki kullanımı ile birlikte bahçe içindeki simetrik bordürlerde çiçekli bitki kullanılmıştır. Sonsuza uzanıyormuş hissini veren aksın sonunda bosket yer alır. Sonsuza uzanıyormuş hissini veren merkezi aks, güzel görünüş, vista bu dönem bahçelerinin belirgin özelliğidir.

-----FLORANSA VİLLALARI DEVRİ-----

LEONE BATTISTA ALBERTI

Floransa villaları devrinin ilk bahçe mimarı Leone Battista Alberti'dir(1404-1472).

1404 yılında Cenova'da doğmuştur. Mimar olmasının yanı sıra; ressam, şair, dilbilimci, müzisyen, kriptocu, filozof ve klasisisttir.

Alberti'nin yaptığı villa ve bahçelerden günümüze kadar gelebilmiş bir örnek yoktur. Fakat villa bahçelerinin özelliklerini "De Architettura" adlı kitabında anlatmıştır.

VILLA POGGIO

Alberti'ye göre villa için yer seçiminde şehre ve kıra hakim görüşü olan yerler tercih edilmelidir.

VILLA POGGIO

Şehir manzaralı villa bahçesi...

VILLA MEDICI (FIESOLE)

Bir mimar, bahçenin esas çizgilerini öyle bir uyum içinde düzenlemelidir ki, bahçenin çeşitli **vurgulu** kısımları yerine bahçenin **bütünü** ön planda olmalıdır.

Bir tepenin veya bir dağın üstüne villayı yerleştirerek, şehir veya kır manzarasına hakim bir villa yapmalıdır.

***Villa
Stabbia
(1784)***

Leone Alberti'ye göre;

- 1. Villaya bahçeden hafif eğimli rampalarla yaklaşılmalı, basamaklarla insanların gereksiz enerji harcaması önlenmeli,**
- 2. Bahçe düzeninde edebi melankolinin yeri olmamalıdır.**

Bu özellikler dışında diğer detay özellikler, yani yardımcı elemanlar da bahçeye uyum sağlayacak, bahçeyi tamamlayacak bir şekilde tasarlanmalıdır. Bu ayrıntılar için ise;

➤ **Güneş ve gölgenin tadını çıkarmak için çeşitli tesisler yer almalıdır.**

➤ **Meyve ağaçlarından korular, sıra sıra servi dikilmiş yollar, gölge elemanlarına eklenmelidir.**

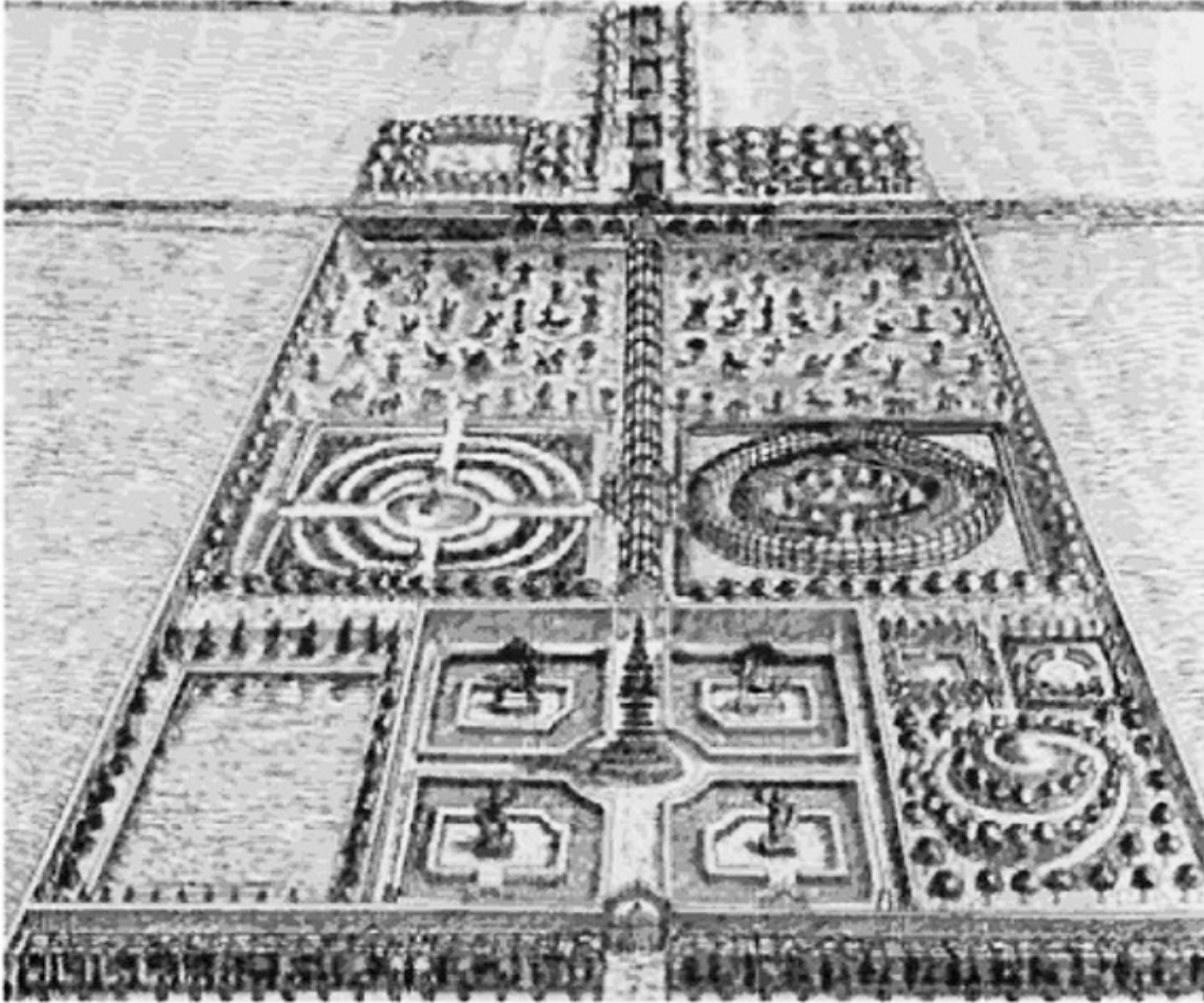
VILLE MEDICI DI CAREGGI

➤ **Grottolar**a yer verilmelidir. Su hareketli bir kompozisyon içinde kullanılmalıdır.

➤ **Şimşir** ile sınırlandırılmış ince yaya yolları boyunca budanarak şekil verilmiş bitkiler, ritmik bir uyum içinde yer almalıdır.

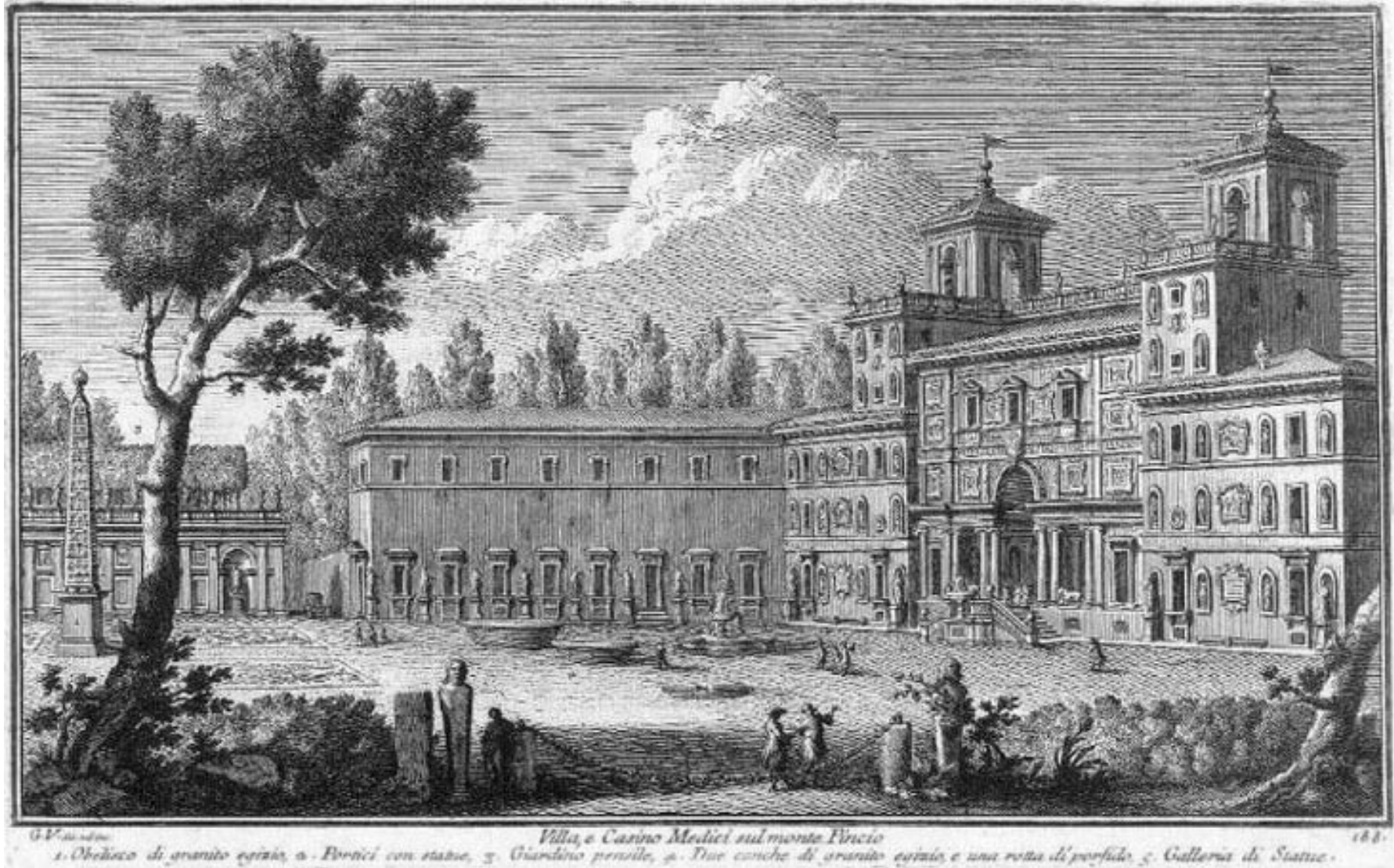
*VILLA
QUARACCHI
(1459)*

Quaracchi'deki Giovanni Rucellai adındaki zengin bir Floransalıya ait Alberti'nin planlamış olduğu bahçe.

Bu bahçenin planı görüldüğü gibi çok sadedir. Gizli Bahçeye (Giardino Segretto) bir pergola ile geçilir. Bu Gizli Bahçenin ötesindeki ağaçlıklı yol, esas akstır. Bahçede geometrik bir düzen vardır.

Bitkiler sadece şekil verilebilen herdem yeşil türlerden seçilmiştir. Bir Ortaçağ bahçesinin çoğu özelliklerini yansıtan bir bahçedir.

---MEDİCİ AİLESİ---

Floransa'daki villa devrine Medici ailesinin de büyük katkıları olmuştur. Gerek Casimo di Medici gerek Lorenzo ve onları takiben aile bireylerinden çoğu, Floransa'ya birçok güzel Rönesans villası ve bahçesi kazandırmışlardır.

Villa Medici Di Careggi'deki Platonik Akademi.

Bu akademi eski Yunanistandaki açık hava dershanelerine benzerdir. Bir çok zengin aileler tarafından bahçelerin bir eğitim yeri olarak kullanılması moda haline gelmiştir.

Bu akademilerde günümüzde eserleriyle hala yaşayan ünlü sanatkarlar yetişmiştir. Bu sanatçılardan biri de *Michelangelo'dır* .

- **Medici ailesine ait villalardan çoğu, hala eski planının çizgilerini taşımaktadır. Bu villalardan bazıları; Villa Pietra, Villa Petraia, Villa Medici(Fiesole), Villa Poggio a Caiana, Villa Careggi.**

**VILLA
PIETRA(1462)**

VILLA PETRAIA (1537)

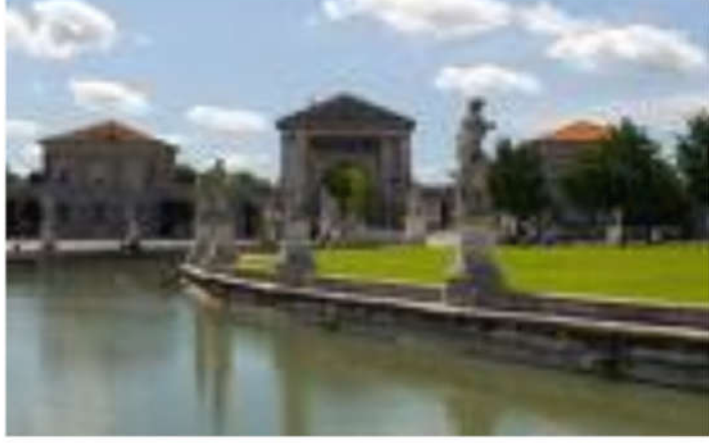

VILLA MEDICI (FIESOLE) (1451-1457)

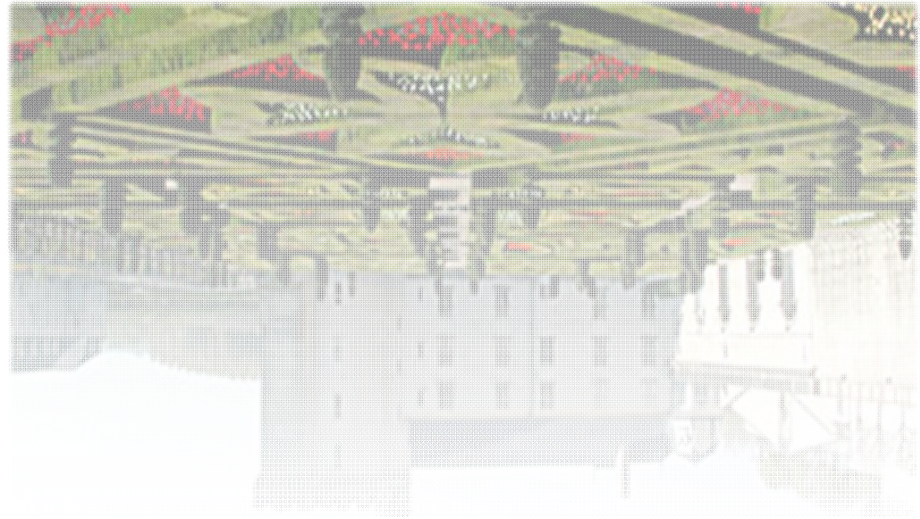
(Villa Rotondo)

Floransa villa bahçelerinde teras, duvar, basamak gibi mimari ayrıntılar çok ölçülü ve sadece amacına uygun olarak kullanılmışlardır.

Roma, Rönesans bahçelerindeki kadar bol ve gürültülü olmamakla birlikte, hareketli ve musikilidir. Daha ziyade yuvarlak formlu ve üç kademeli dekoratif havuzlarda heykeller ile canlılık ve ses kazanmıştır. Geniş su aynalarına sıkça rastlanmaz.

**Renk ; sadece bina
önlerindeki bazı
belirli kısımlarda ve
geometrik motifli
parterlere dikilmiş
olan çiçeklerde
kullanılmıştır.**

Herdemyeşil meşe türleri ile servi ağaçlarının budanmış halinden meydana getirilmiş duvarlar, kolonadlar, yine şimşir ve porsukdan budanarak şekillendirilmiş hayvan figürleri en yaygın topiori işçiliği örneklerindedir.

Hemen her villa bahçesinin önemli bir kesimini oluşturan ve binaya en yakın yerde tesis edilen *limonluk*teki büyük toprak ve bazen de taş vazolar içinde narenciye bitkileri yer almıştır.

2.Dönem RÖNESANS BAHÇELERİ;
Mimarlar devri

- Floransa'da başlayan villa ve bahçe devri ,ihtişamlı bir saltanat halinde Roma'ya devroidi.Nitekim Roma üzerinde Papaların hakimiyetlerinin azamisine eriştiği bu devirde,şehir hemen yeniden inşa edildi,çeşitli sanat ve politika gösterilerine sahne oldu.